

ПРОЕКТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПРОСТОРІ ГЛОБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

Національний авіаційний університет;
e-mail: sophist@nau.edu.ua; ORCID: 0000-0001-8755-2235

Анотація. Досліджуються принципи соціального програмування та конструювання в просторі глобальних інформаційних мереж. Обґрунтовується ідея можливості маніпулювання суспільною свідомістю за допомогою методів розподілених паралельних обчислень та алгоритмів К. Петрі. Встановлено, що впровадження Grid-систем руйнує концептуалізацію Інтернету як диверсифікованого, рівноправного, універсального простору, який позбавляє соціальні інститути економічних, політичних, культурних й інших видів суперечностей. Визначені базові принципи розгортання соціальної інформаційної інфраструктури, до яких віднесені принципи когерентності та рекурсії інформаційних мереж.

Ключові слова: глобальні інформаційні мережі, глобальна мережева архітектура, інформаційна рекурсія, інформаційна когерентність, соціальне програмування

Вступ

Репрезентуючи себе у ролі гравця комунікативних дій, нині соціальні мережі виражають настрої, прагнення, інтереси, зв'язки в соціальному просторі та соціальному часі. За їхнього посередництва відбувається своєрідна дифузія віртуального середовища в реальний соціальний простір без очевидного зворотного ефекту. Останній стає зайвим, адже соціокультурний потенціал глобальних інформаційних мереж виявляється достатнім середовищем для реалізації усіх форм соціальних та індивідуальних взаємодій. З огляду на це, не буде перебільшенням стверджувати, що інформаційні мережі виконують процедуру дивергенції над полем соціальної реальності інформаційного суспільства, адже саме за їхнього посередництва дослідники визначають точки соціального напруження, ідентифікують соціальну рівновагу, нестабільність. Культурно-цивілізаційні характеристики глобальних інформаційних мереж (нелінійність, відкритість, нерівноважність, ризомоподібність та антропоморфність) обумовлені руйнуванням усталених зв'язків і відношень, які є притаманними соціальним мережам. Хоча останні були інтегрованими у соціальний простір і соціальний час, визначали динаміку й статику соціальних процесів та були носіями соціальної інформації, проте базовим інструментом соціально-економічних трансформацій кінця ХХ – початку ХХІ століть стають інформаційні мережі.

Постановка мети

Суперечності реалізації соціального потенціалу глобальних інформаційних мереж спонукають нас до аналізу принципів і закономірностей їхнього функціонування на початку ХХІ століття. Вирішення цього питання дозволить перевірити гіпотезу про набуття соціальними мережами статусу соціального інституту інформаційного суспільства, а також виявити соціокультурні та соціально-економічні доміанти глобальних інформаційних мереж.

Адже у сучасній філософській і науковій літературі методологія і методика впровадження зазначених вище соціально-інженерних технологій залишається недостатньо вивченими. На заповнення цієї прогалини й буде спрямоване дане дослідження.

Методологічні аспекти дослідження соціального проектування

На нашу думку, основою для реалізації останніх є мережі розподілених паралельних обчислень, запропоновані в 60-х роках ХХ століття німецьким кібернетиком К. Петрі. Розроблена ним модель автоматизації обробки станів асинхронних динамічних систем враховувала можливість контролю дій, які змінюють систему, а також управління діями, що виникають на тій чи іншій стадії її життєдіяльності. Соціально-філософське дослідження систем Петрі дозволяє нам зробити деякі висновки щодо їхньої ролі в реалізації соціокультурного потенціалу глобальних інформаційних мереж. По-перше, автоматизовані методи обробки переходів і зв'язків здатні трансформувати лінійні, центровані, детерміністичні інформаційні системи у нелінійні, децентралізовані, стохастичні. Закони їхнього функціонування не редукуються до законів нижнього рівня, але поширюються на них. Для іменування такого виду об'єднання мереж, на наш погляд, доречно залучити хімічний термін «флюкуляція», яким позначають процес утворення аморфних (міцних, але не кристалізованих) агрегатів-флюкул із дисперсних частинок. Аналогічно до цього, розпорошені за типами соціальні мережі при поєднанні за алгоритмами Петрі стають ізоморфними за деякими наперед визначеними параметрами. Ілюстрацією такої взаємодії може бути флюкуляція різних форм суспільного дискурсу, в результаті чого коливання, наприклад, політичного дискурсу викликає схожу реакцію в релігійному, науковому, правовому й інших суспільних дискурсах.

Другий висновок щодо ролі соціального програмування в реалізації соціокультурного потенціалу інформаційних мереж стосується їхньої архітектури, в яку, окрім механізмів синхронізації подій, імплантовано процедуру узгодження місць комунікативної взаємодії (медіа-площадки, форуми, чати, віртуальні мережі, агрегатовані портали новин, блогосфери тощо). У результаті приведення цих процедур у дію (за різних обставин алгоритм їхньої актуалізації може відрізнитися) досягнений однією з підсистем стан автоматично транслюється на усі інші підсистеми. Отже, для генерування необхідної соціокультурної ситуації суб'єктам впливу достатньо за допомогою методів соціальної інженерії синхронізувати соціальні мережі на рівні подій. Утворена у такий спосіб глобальна

інформаційна мережа, зберігаючи символіку відкритості, незалежності та ризомності, фактично стає керованою.

При цьому з'ясувати, через яку підмережу здійснюється управління інформаційним соціальним простором і реалізуються у ньому запити соціальних інженерів, у край складно. До того ж на рівні суспільної психології відповідь на це запитання досі не затребувана, оскільки ціннісна і мотиваційна складові агентів є похідними від сформованих у соціальних мережах функцій трансформації порогів і репутацій. Виходячи з конгруенції властивостей інформаційних та соціальних мереж, застосування до них методологічної концепції К. Петрі з подальшою її соціально-філософською рефлексією вважаємо цілком виправданим.

У термінах зазначеного вище підходу інформаційні мережі можна визначити як автохтонні утворення, що відповідають специфіці тієї чи іншої соціокультурної практики (Yahodzinskyi, 2018). Проте, на відміну від несоціальних систем, їхня динаміка залежить не лише від особливостей внутрішньої системної організації, а й від так званої матриці впливу. Не вдаючись до аналізу принципів побудови, відзначимо, що саме їхні функціональні особливості й впливають на темпоральні характеристики соціальної динаміки.

Алгоритми Петрі як методологічна основа соціального програмування

Спорадично алгоритми Петрі реалізовувалися в соціальному просторі упродовж усієї історії людства. Зокрема, вони існували у формі пліток, які безпосередньо й впливали на формування соціальних установок. Неможливість ідентифікації джерела інформації, визначення її валідності та легітимності, разом зі зміщенням порогу рівноваги колективної поведінки, запускло ланцюг флокулятивних перетворень. У свою чергу, автохтонність соціальної системи не допускала усунення пліток як важливого фактору трансляції її соціокультурного потенціалу.

Наприкінці XX століття у теоріях масової комунікації таку контрверзу виразили формулою «зона мовчання ЗМІ дорівнює зоні актуалізації пліток» (Куликов, 2011: 155). Тобто плітки виникали там і тоді, де і коли носій об'єктивної інформації усувається від її трансляції через інституціональні соціальні мережі або коли репрезентована ним інформація не реалізовувала соціокультурний потенціал цих мереж. Іншими словами, порожній (за формою чи за змістом) інформаційний канал і провокує появу сітки домислів, пліток, чуток тощо. Останні відіграють деструктивну, у тому числі й маніпулятивну, роль у трансформаціях соціальної дійсності.

На початку XXI століття така схема маніпулювання суспільною свідомістю, на наш погляд, втрачає свою ефективність, адже розгалуження інформаційних потоків диверсифікувало способи отримання інформації та надало їм ризоморфного характеру. За архітектурою інформаційні канали глобальних інформаційних мереж принципово не можуть бути порожніми. Другорядним стає навіть обсяг

повідомлення, оскільки воно транслюється у форматі суспільного дискурсу, тобто супроводжується коментарями, спростуваннями і доведеннями. Побічним наслідком цього стала тотальна недовіра до будь-яких джерел інформаційних повідомлень, експертних і соціологічних оцінок, статистичних даних, прогнозів і т.п. (Дротянко, 2015: 20-21) Через це цілісність авторитету, носія об'єктивності, інформаційного орієнтиру була зруйнована. Тому наявність пліток залишається необхідною, але вже недостатньою умовою для підтримки соціальної стабільності інформаційного суспільства.

Grid-системи: образ Інтернету майбутнього

Під впливом описаних технологій на початку XXI століття паралельно з мережею Інтернет (яку нерідко називають єдиною глобальною інформаційною мережею) набувають розвитку й інші мережеві утворення світового масштабу. Зокрема, поширюється технологія Grid (від англ. – решітка), яку вважають альтернативою Інтернету майбутнього. У низці праць Ж. Алоїзіо, І. Ділман, Й. Фостер, К. Кассельман, С. Лі, К. Чайковський, С. Туке та інші дослідники вказують на те, що, орієнтуючись на обчислення (Computational Grid), обробку даних (Data Grid) і семантичний аналіз (Semantic Grid), така система, з одного боку, поглиблює власну мережеву архітектуру, а з другого боку, через залучення соціальних агентів до здійснення спільної інформаційної діяльності розвиває соціальний простір внаслідок його віртуалізації (Foster, Kesselman, 2003: 2-12). Дійсно, з моменту появи мережі Інтернет соціальний запит на інформаційну діяльність зріс як кількісно, так і якісно. Нині від інформаційних мереж вимагається не лише доступ до баз даних, відомостей, знань та інших інформаційних ресурсів, а й обробка інформаційних потоків з метою вирішення програмно чи апаратно затратних завдань.

З точки зору Grid-систем глобальна, інформаційна мережа – це вже не просто визначена в мега-, гіга-, тера – байтах інформація, яка розміщена на серверах чи локальних комп'ютерах користувачів, а актуально змінний образ того чи іншого фрагменту соціальної дійсності. Сформувавшись у форматі Web, на кінець XX століття глобальні мережі постали як система однорангових мереж (peer-to-peer). Саме у той час у філософському та соціально-політичному дискурсі сформувалася концептуалізація Інтернету як диверсифікованого, рівноправного, універсального, невичерпного простору, який мав сприяти подоланню соціальними інститутами економічних, політичних, культурних й інших видів суперечностей.

На жаль, подальша еволюція мережевих технологій практично не знайшла відображення в уявленнях дослідників стосовно соціокультурного потенціалу таких інновацій. Разом із тим, на початку XXI століття однорангові мережі були практично витіснені кластерами та системами розподілених обчислень. Останніми роками навіть ці системи мереж втрачають свій пріоритет та заміщуються технологіями віртуалізації. Через це образ Інтернету як лінійної, одновекторної інформаційної магістралі

втрачає своє когнітивне значення. На початку XXI століття соціальна потреба в інформаційному обміні вийшла за межі простого накопичення, аналізу, збереження та передачі інформації. Остання вже не є атомом, основним компонентом інформаційної взаємодії, оскільки цю роль, на наш погляд, все з більшою очевидністю грають мережі.

Зроблений нами висновок побічно підтверджують тенденції розвитку IT-індустрії в сфері забезпечення бізнес-процесів міжнародного рівня кооперації. Зокрема, О. Матов та І. Храмова, здійснюючи оцінку перспективності глобально-розподілених обчислювальних систем корпоративної співпраці, пишуть: «Змужніння Інтернет... привело до розуміння того, що зовнішні мережі, ресурси й сервіси також відносяться до корпоративної IT-інфраструктури, що й привело до започаткування створення інтелектуальних корпоративних мереж, які з'єднали інформаційні центри традиційного тлумачення з граничними серверами (edge server)» (Матов, Храмова, 2004: 89). Це дозволило вирішувати такі завдання, які ще донедавна не могли бути навіть поставленими. З-поміж багатьох, до таких завдань нині відносять: аналіз ДНК з метою розробки індивідуалізованих і безпечних ліків; моделювання аварійних ситуацій та поведінки автомобілів у складних умовах; проектування авіаційної техніки; здійснення фінансової, страхової, політичної аналітики й прогнозування; реалізація методології колективних обчислень локальних даних (Collaborative Computing); створення віртуальних платформ для експериментів і моделювання (у тому числі й військового); розгалуження мережевої інфраструктури дослідження клімату та передбачення техногенних і природних катаклізмів тощо. Тобто, коли наповнення глобальних інформаційних мереж стає доступним, справжньою цінністю стає не інформація, а мережева платформа для її компонування, структурування й трансляції. Внаслідок цього глобальні інформаційні мережі в XXI столітті набувають статусу динамічного соціального ресурсу, а Інтернет перетворюється на один з інструментів глобальної інформаційної взаємодії.

Соціокультурний потенціал таких глобальних мережевих технологій криється не лише у можливості вирішення надскладних наукових і соціально-політичних завдань, які вимагають значного масиву обчислень та врахування великої кількості параметрів. Глобальні мережі, які орієнтовані на створення віртуальних інформаційних платформ, здатні, на наше переконання, усунути феномени «цифрової нерівності» та «інформаційного бар'єру». Останні стали продуктом лінійного етапу розвитку Інтернету як глобальної інформаційної мережі. Відібравши необхідний масив інформації, сконцентрувавши на своїх територіях бази даних і глобалізувавши віртуальні соціальні мережі, уряди провідних держав цілком обґрунтовано вважають себе власниками та розпорядниками основного ресурсу інформаційного суспільства.

Послугуючись аналогією, дану ситуацію можемо описати так. Дехто різними шляхами здобув усі необхідні комплектуючі та зібрав автомобіль. Проте почуття власної унікальності, величі й могутності минуло відразу, як ця людина опинилася на автомобілі там, де їх ніколи не було. Відсутні дороги, правила, норми поведінки, технічні станції та інша інфраструктура. Тільки на цьому етапі приходить усвідомлення необхідності не привласнення автомобілів, а перетворення їх на загальнодоступну технологію. Без цього кроку навіть володіння автомобілем із часом стане обтяжливим і безглуздим. Наведена аналогія наочно демонструє зміст еволюції інформаційних мереж і роль їхнього соціокультурного потенціалу в глобалізації соціуму та репрезентації його як цілісної соціально-культурної системи.

Зокрема, це яскраво помітно на прикладі нашої країни. Не маючи ресурсів для створення глобальних інформаційних мереж, які б реалізовували міжнародні проекти, Україна наприкінці XX століття втратила статус однієї з провідних в IT-індустрії держав. І хоча рівень підготовки наших фахівців (програмістів, системним адміністраторів, комп'ютерних інженерів, користувачів тощо) дозволяє їм успішно працевлаштовуватися у провідних корпораціях світу, загалом говорити про віртуалізацію українського соціального простору та його інформатизацію зарано.

Але, як справедливо зазначають дослідники, згадувані вище «Grid-технології уже заповнили світ... Зараз склалися найкращі умови для участі в загальному русі» (Матов, Храмова, 2004: 97). Україна розпочала цей шлях у 2005 році через створення на базі провідних інститутів Національної академії наук та кращих університетів Grid-кластерів. У цьому ж році була створена координаційно-адміністративна інфраструктура «Національна Grid-ініціатива» (NGI), основною метою якої стало «включення українського сегмента мережі в загальну інфраструктуру EGEE (Enabling Grids for E-science in Europe) та забезпечення її функціонування як повноцінної операційної й функціональної складової» (Загородний та ін., 2013: 346). Нині в Україні створено понад 40 кластерів та 12 віртуальних організацій (MolDynGrid, Medgrid, SysBio, Multiscale та інші) (Згуровський та ін., 2009: 12-17), які дозволяють ученим, докторантам, аспірантам, студентам поряд із закордонними колегами брати участь у вирішенні сучасних наукових завдань та задоволенні соціальних запитів. Отже, на початку XXI століття системи типу Grid перетворюють пасивний (з точки зору трансляції та споживання інформації) інформаційний простір у складову глобальної інформаційно-комунікаційної соціальної архітектоники.

Обговорення

Ігнорувати особливості культурного середовища, куди трансляється інформація, стає все складніше, адже глобальні інформаційні мережі реалізують інформаційно-комунікаційний обмін у режимі реального часу. Адаптаційні фільтри, що були

притаманними аграрному й індустріальному суспільствам, в умовах мережевої соціальної архітектоники втрачають свою дієвість. Тому при поширенні інформації питання оцінки її валідності, достовірності, важливості для групи споживачів є актуальним і нетривіальним завданням. Адже те, що для однієї соціальної групи є важливою інформацією, для іншої може бути не більше, ніж інформаційним шумом, або, що гірше, сприйняте як інформаційна провокація, виклик, образа тощо.

Втративши через це довіру до себе, надалі той чи інший інформаційний канал не зможе повноцінно забезпечувати відповідну частину інформаційного простору, що, очевидно, утруднюватиме як процес глобалізації інформаційних мереж, так і реалізацію закладеного в них соціокультурного потенціалу. В даному випадку його зміст має концентруватися навколо ідеї інтеграції соціальних інститутів і соціальних мереж та адаптації суспільства до віртуальної форми їхнього існування. При цьому принципи будови та функціонування глобальних інформаційних мереж мають бути орієнтованими як на оновлення соціальної структури, так і на максимально спрощений перехід суспільства до опанування нових інноваційно-мережових технологій.

Дотичним до описаного вище принципу когерентності інформаційних мереж, на наше переконання, є принцип рекурсії. До цього поняття свого часу звертався Н. Луман. Вивчаючи структуру соціальних комунікацій, він писав: «Комунікативні системи можливі лише як рекурсивні системи... За допомогою неперервного продукування розмежування інформації та повідомлення соціальна система здатна споглядати саму себе» (Луман, 2004: 76). І хоча теорію рекурсивної взаємодії Н. Луман застосовує винятково для характеристики процесів комунікації, відповідне поняття, на наш погляд, має вагомий евристичний потенціал і в контексті опису особливостей розгортання та функціонування глобальних інформаційних мереж на початку XXI століття. Цей висновок можна обґрунтувати тим, що рекурсія інформаційних мереж адаптує до соціально-філософського аналізу поняття комунікативної компетентності та комунікативної компетенції як здатність соціальних агентів опанувати й трансформувати інформаційну архітектуру відповідно до власних потреб, цілей і завдань.

Висновки та напрями подальшого дослідження

Внаслідок взаємного контролю ресурсів, розподілу ролей та єдиних для усіх учасників описаних вище глобальних інформаційних мереж правил, інформаційна культура, на наш погляд, доповнюється культурою інформаційно-мережевого обміну й культурою мережево-комунікаційної взаємодії. Остання, на відміну від інформаційної культури, репрезентує себе як форма дискурсивної соціальної практики, що спрямована на забезпечення інформаційного взаємозв'язку соціальних мереж, які склалися історично. Зважаючи на те, що процеси їхньої соціокультурної еволюції не завжди збігалися, відмінності на рівні цінностей, норм, пріоритетів і традицій у

глобалізованому інформаційному просторі стають особливо відчутними через ущільнення соціального простору та соціального часу.

Описані принципи функціонування інформаційних мереж та особливості їхнього впливу на проектування соціальних практик дають право в подальшому осмислити властивості глобальних соціальних мереж у категоріях культури постмодерну. А саме, продуктивним нам видається поняття ризому. Адже до властивостей ризому, які визначають її сутність і потенціал, відносяться: поєднання і неоднорідність, множинність, розривність, картографія, декалькоманія. Перелічені характеристики ризому надають їй незвичних властивостей. Вона може слугувати моделлю несистемних, спорадичних диференціацій, поєднати чи розділяти об'єкти з нетиповими, неконгруентними ознаками; для неї є неважливим кількість ліній дотику; вона не ускладнює структурно-функціональні залежності, не виокремлює в них доміанти та детермінанти; не має генеративної вісі та відповідальності за збереження наявної структурованості, але при цьому має лінії сегментності й стратифікації; не позбавлена визначеності, територіальності, атрибутивності. Саме це перетворює ризому на важливий для осмислення соціокультурного потенціалу глобальних інформаційних мереж інструмент. Як теоретичний, мисленнєвий конструкт ризома дозволяє моделювати поведінку інформаційних мереж та їхніх систем як на рівні системності, так і на рівні окремих соціальних агентів (індивідів, груп, класів, націй, держав тощо). При цьому ризома залишається індиферентною до природи об'єктів, що входять до неї. Якщо новий об'єкт не відповідає наявній структурній конфігурації, ризома створює новий вимір, прокладає нову лінію взаємодії, яка врахує особливості приєднаних елементів та узгоджує їх з існуючими.

Список літератури

1. Foster, I.; Kesselman, C. 2003. *The Grid: Blueprint for a New Computing Infrastructure*. San Francisco: Morgan Kaufmann.
2. Yahodzinskyi, S. 2018. Anthropomorphic Networks as Representatives of Global Consciousness. *Philosophy and Cosmology*, Vol. 20: 146-153 (doi.org/10.29202/phil-cosm/20/14).
3. Дротянко, Л.Г. 2015. Філософія діалогу в культурі інформаційної ери. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*, № 1: 19-22.
4. Загородний, А.Г.; Свистунов, С.Я.; Белоус, Л.Ф.; Голвинский, А.Л. 2013. UA-Grid: Украинская национальная грид-программа. *Proceedings of International Conference «Parallel and Distributed Computing Systems»*. Kharkiv: HPC-UA: 346-356.
5. Згуровський, М.З.; Петренко, А.І.; Кисельов, Г.Д. 2009. Створення національної Grid-інфраструктури для забезпечення наукових досліджень. *Інформаційні технології в освіті*, № 4: 12-17.
6. Куликов, Е.М. 2011. Искусственно создаваемые слухи: социологическое обеспечение контроля и управления «информационным вирусом» в сети Интернет. *Историческая и социально-образовательная мысль*, № 4 (9): 155-159.
7. Луман, Н. 2004. *Общество как социальная система*. Москва: Логос.
8. Матов, Я.О.; Храмова І.О. 2004. Перспективні інформаційні технології та розвиток GRID-систем у високопродуктивних глобально-розподілених обчислювальних інфраструктурах корпоративної співпраці. *Реєстрація, зберігання і обробка даних*, Т. 6: С. 85-98.
9. Скиба, І.П. 2018. Антропологічний вимір проблем сучасного суспільства в контексті взаємозв'язку науки і свободи.

Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія, № 2: 65-73.

10. Ченбай, Н.А. 2015. Соціальні технології в умовах інформатизації (соціокультурний аналіз). Вісник національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія, №1: 82-84.

С.Н. Ягодзинский

ПРОЕКТИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ В ПРОСТРАНСТВЕ ГЛОБАЛЬНЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ СЕТЕЙ

Исследуются принципы социального программирования и конструирования в пространстве глобальных информационных сетей. Обосновывается идея возможности манипулирования общественным сознанием с помощью методов распределенных параллельных вычислений и алгоритмов К. Петри. Установлено, что внедрение Grid-систем разрушает концептуализацию Интернета как диверсифицированного, равноправного, универсального пространства, лишает социальные институты экономических, политических, культурных и других видов противоречий. Определены принципы развертывания социальной информационной инфраструктуры, к которым отнесены принципы когерентности и рекурсии информационных сетей.

Ключевые слова: глобальная информационная сеть, глобальная сетевая архитектура, информационная рекурсия, информационная когерентность, социальное программирование

S. Yahodzinskyi

DESIGNING SOCIAL REALITY IN THE SPACE OF GLOBAL INFORMATION NETWORKS

The aim of this article is to determine the principles of social programming and the design of global information networks. The author bases on that information networks carry out the procedure of divergence over the field of social reality of the information society. So they determine the points of social tension, social balance and instability. **Scientific novelty** of a given research consists of elaboration the principles of the deployment of the social information infrastructure. They include the principles of coherence and recursion of information networks. **The practical value** of this approach consists in establishing that the introduction of Grid systems destroys the conceptualization of the Internet as a diversified, equitable, universal space, which deprives social institutions of economic, political, cultural and other kinds of contradictions. Branching network infrastructure leads to the fact that at the beginning of the XXI century, this value is not information, but a network platform for its layout, structuring and broadcasting. Global information networks acquire the status of a dynamic social resource. It is substantiated that the sociocultural potential of network technologies is oriented toward eliminating 'digital inequality' and 'information barrier'. They were products of the linear stage of the formation of information networks. These days they slow civilizational progress at the level of social management. **It's the main results** of this research. Based on the socio-cultural potential of global information networks is implemented in the form of social design and programming, principles of functioning of the information network system are revealed. The idea of the possibility of manipulating the public consciousness using the methods of distributed parallel computations and Petri algorithms is substantiated. The basic principles of social design in the space of information networks are established. The main principles are the integration of the theoretical, pragmatic and social components of information networks; correlations of information networks with communicative competence and the communicative competence of social actors. These principles are realized in the space of language games as a kind of virtual communication. It is substantiated that the socio-philosophical analysis of the influence of innovative technologies on the transformation of social space reveals anthropological, sociocultural, cognitive, pragmatic and axiological aspects and contradictions of the network society. **The directions for further research** will be aimed at revealing the features of the transformation of modern social and communicative practices. Acquiring the properties of a social institution, the potential information discourse of information networks determines the principles of harmonization of social and political, economic and legal, cultural and historical structures in the process of organizing and managing social processes. Therefore, social design can be presented in terms of postmodern theory. In our opinion, it may be productive to use the term "rhizome" to understand and describe the directions of social design of a global society.

Keywords: global information network, global network architectonics, information recursion, information coherence, social programming.

УДК 316.4 (045)

М. А. Абисова

РИТУАЛ ПЕРЕХОДУ ЯК ФАКТОР СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДИНАМІКИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Національний авіаційний університет;
e-mail: maria.abysova@gmail.com; ORCID: 0000-0002-6461-7769

Анотація. У статті проаналізовано ритуал з позиції його ролі в соціумі, яка відповідає за соціальне відтворення, підтримання єдності та порядку завдяки адаптації до нового. Перманентну потребу суспільства у скасуванні соціальної ієрархії, соціальних ролей, а також у руйнуванні соціальних статусів задовольняє ритуал переходу. Для представника традиційного суспільства ритуал із перебореною лімінальною стадією є способом соціальної та індивідуальної гармонізації. Для представника сучасного суспільства десакралізований ритуал постає як ігровий набір «схем», «форм» дій із перманентною лімінальною ситуацією як порушенням звичних зв'язків у соціумі.

Ключові слова: лімінальність, комунітас, ритуал, ритуал переходу, соціокультурна динаміка, соціум.

Вступ

До числа фундаментальних проблем у сучасному гуманітарному знанні належить питання про соціокультурні зміни та чинники, що їх викликають. Різкі зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, необхідність їхнього прогнозування та управління ними вивела проблему трансформації і динаміки суспільства, в тому числі його поведінкової структури, на новий рівень актуалізації її осмислення. В умовах мультикультурної і полісуб'єктної соціальності проблемою стає вироблення

узгоджених стратегій взаємодії індивідів. Множення числа соціальних контактів та їхні постійні трансформації змушують звертатися до пошуку практик, що вносять упорядкованість у новітні соціальні процеси. Тісний зв'язок ритуалу із процесами виробництва і відтворення соціальної реальності, яка наочно може бути продемонстрована на прикладі ритуалів переходу, порушує проблему зв'язку ритуальних практик із змінами, що відбуваються в сучасному суспільстві.